

TÜRKİYE'DE ENGELLİ KADIN ÖRGÜTLENMESİ İÇİN YOL HARİTASI VE EYLEM PLANI

Haziran 2014

Engelli Kadınların Hak Temelli Mücadele Adımları projesi kapsamında hazırlanmıştır.

Bu doküman Sabancı Vakfı Toplumsal Gelişme Hibe Programı kapsamında hazırlanmıştır. Bu belgenin içeriğinden sadece Engelli Kadın Derneği sorumludur ve bu içerik herhangi bir şekilde Sabancı Vakfı'nın görüş veya tutumunu yansıtmaz.

İÇİNDEKİLER

Giriş.....	4
A.YOL HARİTASI.....	5
A.1. Mevcut Durum.....	5
A.2. Geleceğe Bakış.....	6
A.2.1.Vizyon.....	6
A.2.2.Misyon.....	6
A.2.3.Hedefler.....	7
A.2.4. İlke ve Değerler.....	7
A.3. Örgütlenme.....	8
A.4. Kapasite Geliştirme ve Güçlenme.....	9
A.4.1.Güçlenme.....	9
A.4.1.1. Kadın Örgütleri ile Güçlenme.....	9
A.4.1.2. Kamuoyu ile Güçlenme.....	9
A.4.1.3. İnsan Hakları Örgütleri ile Güçlenme.....	10
A.4.1.4. Kamuoyuna Yönelik Toplumsal Cinsiyet ve Engellilik Alanında Faaliyetlerde Bulunan Sendika ve Meslek Örgütleri ile Güçlenme.....	10
A.4.1.5. Karma Engelli Örgütler ile Güçlenme.....	10
A.4.1.6. Kamuoyuna Yönelik Toplumsal Cinsiyet ve Engellilik Alanında Faaliyetlerde Bulunan Sivil Toplum Örgütleri ile Güçlenme.....	10
A.4.1.7. Medya ile Güçlenme.....	10
A.5. İnsan Hakları ve Savunuculuk Programı.....	10

A.5.1.Savunuculuk.....	11
A.5.2. Katılım.....	11
A.5.3. İnsan Hakları İzleme ve Raporlama.....	11
A.5.4. İnsan Hakları Eğitimi.....	12
B. EYLEM PLANI.....	12
B.1. Örgütlenme.....	12
B.2. Kapasite Geliştirme ve Güçlenme.....	13
B.2.1.Kadın Örgütlerine Yönelik Faaliyetler.....	13
B.2.2.Kamuoyuna Yönelik Faaliyetler.....	14
B.2.2.1. İnsan Hakları Örgütlerine Yönelik Faaliyetler..	14
B.2.2.2. Kamuoyuna Yönelik Toplumsal Cinsiyet ve Engellilik Alanında Faaliyetlerde Bulunan Sendikalar, Emek ve Meslek Örgütleri ile İşbirliği.....	14
B.2.2.3 Kamuoyuna Yönelik Toplumsal Cinsiyet ve Engellilik Alanında Faaliyetlerde Bulunan Sivil Toplum Örgütleriyle İşbirliği.....	15
B.2.3. Medyaya Yönelik Faaliyetler.....	15
B.3. İnsan Hakları ve Savunuculuk Programı.....	15
B.3.1. Katılım.....	16
B.3.2. İnsan Hakları Eğitimi.....	17

GİRİŞ

Engelli Kadın Derneği, BM Engelli Hakları Sözleşmesi'nin 6. maddesinde engelli kadınlara yapılan vurgudan hareketle engelli kadınların sorunları üzerine, birlikte düşünüp, çözüm üretmek hareketine geçmek amacıyla kurulmuştur.

2009 yılından 2011 yılına kadar, katılımcılarının sayısı değişse de her ay, farklı mekânlarda toplantılar yapılmış, engelli kadının farklı alanlardaki sorunları ve çözümleri ele alınmıştır. İnisiyatif olarak devam eden bu zaman zarfında, örgütlenme süreci başlamış, Ankara Kadın Dayanışma Vakfı'nın yürüttüğü Kadın Örgütlerinin Engelli Kadınlarla ilgili Farkındalıklarının Geliştirilmesi Projesine destek verilmiştir. Bu güne kadar engelli kadınlar, yaşanan zorlukların engelli olmaktan kaynaklandığını düşünmekteydiler. Kadın olmak ikinci bir kimlik niteliği taşımaktaydı. Engelli kadınların yaşamakta oldukları çoklu temelde ayrımcılığın görünürlüğünün sağlama amacı örgütlenme sürecinde etkili olmuştur. Daha etkili bir savunuculuk yürütebilmek ve Türkiye'de bir engelli kadın örgütlenmesini meydana getirmek amacıyla dernekleşmenin gerekliliği görülmüş, bu birliktelik, 2011 yılında, yatay hiyerarşiyi benimseyen, Engelli Kadın Derneği'ne dönüşmüştür.

2012 yılında, Sabancı Vakfı'nın desteğiyle Engelli Kadınların Hak Temelli Mücadele Adımları 1 Projesi yapılmış, Ankara, Samsun ve İzmir'de engelli kadınların örgütlenme süreçleri teşvik edilmiştir. Toplumsal cinsiyet, ayrımcılık ve şiddet konularında atölye çalışmalarının da yapıldığı bu proje ile engelli kadın örgütlenmesi konuşulur ve tartışılır hale gelmiştir. Farklı engel gruplarındaki kadınlarla bir araya gelme, engelli kadınların da farklı engelli gruplarındaki kadınlara ilişkin farkındalığını arttırmıştır. Bu çalışma, engelli kadının örgütlenmesi için önemli bir adım olmasına rağmen daha fazla yerelde kadınlarla bir araya gelme ihtiyacından Engelli Kadınların Hak Temelli Mücadele Adımları 2 projesi hazırlanmış ve yine Sabancı Vakfı'nın desteğiyle; Trabzon, Gaziantep ve Bursa'da uygulanmıştır. Bu proje kapsamında; engelli kadın alanında politikalar üreten kadınlarla kadın örgütlerinin bir araya getirilmesi sağlanmıştır. Toplumsal cinsiyet ve engellilik alanında, kadın örgütleri ile engelli kadınların işbirliği olanaklarını geliştirilmesi amacıyla çalışılmıştır. Ankara, Samsun ve İzmir'de karma engelli örgütlenmesinde sorun yaşayan kadınlar, yapılan çalışmalar sonrasında, Engelli Kadın Derneği bünyesinde örgütlenmeye başlamışlardır. Bu da göstermektedir ki Engelli Kadın Örgütlenmesinin yereldeki çalışmaları bir taraftan engelli kadınları güçlendirirken diğer taraftan da Engelli Kadın örgütlenmesinin gelişmesine katkı sağlamıştır.

Engelli Kadın Derneği, bir yandan engelli kadınlarla etkinlikler yürütmeyi deneyimlediğimiz etkinlikler sürdürürken diğer yandan da kadın örgütleriyle iletişimini güçlendirmeye ve deneyim paylaşarak birlikte üretmeye gayret etmektedir. Bu iki kadın grubu, ilk kez Engelli

Kadın Çalışma Kampı'nda bir araya gelmiştir. Antalya'da düzenlenen bu kampta, Türkiye'de engelli kadın örgütlenmesi, mevcut durum ve örgütlenmenin önemine dikkat çekilmiştir. Kadın örgütlenmesi ile ilişkilendirilen durum ve kamu politikalarını etki edebilme alanları tartışmaya açılmıştır. Kampın bir çıktısı olarak; engelli kadın

örgütlenmesinin sorunlarını tartışmaya açtığımız kadın örgütleri ve ağları ile dayanışma ve işbirliği gelişmiş, engelli kadın örgütlenmesinin görünürlüğü artmıştır. Engelli kadın örgütlenmesinin yereldeki çalışmaları, bir yandan engelli kadınları güçlendirirken diğer yandan da engelli kadının örgütlenmesinin gelişimine katkı sağlamıştır. Buradan hareketle daha örgütlü bir mücadele verebilmek isteğiyle yol haritası hazırlanması kararı alınmıştır. Kamp sonrasında Engelli Kadın Derneği Yol Haritası Çalışma grubu, gönüllülerin katılımıyla oluşturulmuştur.

Gönüllü çalışma gurubu, 30 Ocak 2014 tarihinde çalışmalarına başlamış, 18 Nisan ve 25 Nisan 2014 tarihlerinde toplanarak çalışmalarına devam etmiştir. 6 Haziran 2014'de Engelli Kadın Derneği Yol Haritası Çalışma Grubu toplantıyla Eylem Planını son haline getirmiştir. Söz konusu çalışma, Engelli Kadın Derneği Yönetim Kurulu kararıyla kabul edilmiştir.

Engelli Kadın Derneği'nin hazırladığı bu çalışma planının dinamik ve yaşayan bir belge olmasını önemsiyoruz. Bu yüzden son hali verilen belge değil, dönüp dönüp bakacağımız ve yeniden tartışmaya açacağımız bir belge olduğunu beyan ederiz.

A. YOL HARİTASI

A.1. MEVCUT DURUM

Engelli kadının görünürlüğünün yetersiz olması, toplumsal çifte izolasyon yaşaması, maruz kaldığı aile – toplum baskısı, toplumsal cinsiyet farkındalığının eksikliği, Toplumsal rollerin ağırlığı, ev işi, yemek pişirilmesi, çocuk bakımı gibi toplumsal cinsiyet rollerinin yerine getirilmesi zorunluluğundan kaynaklanan sorunlar, ekonomik yetersizlikler. .. Engelli karma örgütlerde ve kadın örgütlerinde, ön yargılar, kalıp yargılar, örgütlenmeye dair korkular, erişilebilirlik sorunu, hak temelli mücadele ve/örgütlenme farkındalığının eksikliği engelli kadınların katılımının önündeki bariyerlerdir. Kamu politikalarının yarattığı durum, Toplumsal baskılar, kanun uygulayıcılarının ve yürütücülerinin politika eksikliği, devletin örgütlenmenin önüne engeller koyması, siyasi gücün, hem kadın hem de engelli olarak hak taleplerinin karşılanması yönünde irade göstermemesi, yerel yönetimlerin engelli kadın haklarını görmemezlikten gelmesi, medyada sunulan engelli kadın imajı, çevresel koşulların engelli kadının rahat hareket etmesi, toplumsal yaşama tam ve etkin katılımı için düzenlenmemesi, mücadelemizi engelleyen diğer önemli etkenlerdir.

Engelli kadınlar, kadın ve karma engelli örgütlenmeleri içerisinde yeteri kadar yer alamamaktadır. Kadın örgütlerinin engelli kadınların sorunlarını görmemeleri, karma engelli örgütlerin ise toplumsal cinsiyet konusunda duyarlı olmamaları, engelli kadınların karma engelli örgütlerde kendilerini ifade etmeleri ve örgütlenmeleri önünde bir bariyer oluşturmaktadır. Engellilik meselesi kadın olma meselesinin her zaman önünde yer almaktadır. Engelli kadınlarda engellilik kimliği kadın kimliğinin önüne geçmektedir.

Kadın örgütlerinde, insan hakları örgütlerinde, sendikalarda, meslek örgütlerinde, LGBTİ örgütlerinde engelli kadınların kendilerini ifade edebilecekleri ve örgütlenme alanları oldukça sınırlıdır. Kadın örgütlerinin, insan hakları örgütlerinin, sendikaların,

meslek örgütlerinin LGBTİ örgütlerinin fiziki alt yapıları, engelli kadınların erişimine uygun değildir.

Yerel yönetimlerde sürdürülecek politikalar, federasyon ve kent konseyleri, kadın hareketinin mücadele deneyimi, mevcut ve lehimizde olan yasalar, uluslararası sözleşmeler, sivil toplum örgütlerinin hazırladığı gölge raporlara müdahil olmak, medyanın taleplerimizi gerçekleştirmek için baskı unsuru olarak kullanılması mücadele olanaklarımız olabilir.

Engelli Kadın Derneği, “toplumsal cinsiyet ve engellilik alanını” sadece engellilik ve kadın alanı üzerinden değil, insan hakları hareketi, sendikal hareket, meslek örgütleri, LGBTİ alanını da örgütlenme alanı olarak tanımlar. Çalışmalarını; Örgütlenme, Kapasite Geliştirme ve Güçlenme, İnsan Hakları ve Savunuculuk, İnsan Hakları Eğitimi olarak dört başlık altında yürütür

Yapılan çalışmalarda Ankara, İzmir, Samsun, Trabzon, Gaziantep ve Bursa illerinde engelli kadınlarla bir araya gelinmiştir. Yerelde yapılan çalışmalar, engelli kadınların kendi bölgelerinde yaşadıkları sorunların farklılıklarını da görmemizi sağlamıştır.

Engelli kadınları güçlendirme ve örgütlendirme çabalarımız, yüz yüze, yerinde danışmanlık ve odak grup çalışmalarının devamlılığını zorunlu kılmaktadır. Bu nedenle engelli kadınlara ulaşmak için önümüzdeki üç yılda yerelde kadınlara ulaşmayı hedeflemekteyiz.

Engellilik ve kadın alanında çalışan ayrı ayrı uzmanlar olmasına rağmen her iki alanı ele alan uzman, akademisyen ve sivil toplum örgütlerinin olmaması, bu alanda da donanımlı olmayı Engelli Kadın Derneği için zorunlu kılmaktadır.

A.2. GELECEĞE BAKIŞ

A.2.1. Vizyon

ENGELLİ KADIN ve KIZ ÇOCUKLARININ HER TÜRLÜ AYRIMCILIKTAN VE SÖMÜRÜDEN UZAK, EŞİT VE ÖZGÜR BİR YAŞAMA SAHİP OLMASI

A.2.2. Misyon

Engelli kadın ve kız çocuklarının toplumsal yaşama tam ve etkin katılımının sağlanması.

Engelli kadın ve kız çocuklarının karar alma süreçlerine katılımının sağlanması.

Engelli kadın ve kız çocuklarının uluslararası ve ulusal mevzuatta yer alan hak ve özgürlüklerden tam olarak faydalanması.

A.2.3. Hedefler

- Engelli kadın ve kız çocuklarının toplumsal yaşama katılımını güvence altına alabilmek için bilgi, birikim ve becerilerin geliştirilmesi.
- Engelli kadın ve kız çocuklarının fiziksel çevreye ve bilgiye erişiminin sağlanması.
- Engelli kadın ve kız çocuklarında toplumsal cinsiyet farkındalığının oluşturulması.
- Toplumda engelli kadın ve kız çocuklarının yaşadığı ayrımcılık biçimlerine dair farkındalık yaratılması.
- Toplumda engelli kadın ve kız çocuklarının yaşadığı ayrımcılık biçimlerini izleme, raporlama çalışmalarıyla görünür kılmak ve bu doğrultuda savunuculuk yaparak kamuoyu oluşturmak,
- Engelli kadın ve kız çocuklarının karar alma süreçlerine katılımının önünde engel oluşturan uygulama ve yasal düzenlemelerin kaldırılması, gereken yasal mevzuatın oluşturulması yönünde çalışmalar yürütmek.
- Mevcut uluslararası sözleşmelerde yer alan denetim mekanizmalarını işletmek, bu mekanizmalara katılmak ve Engelli hakları ile ilgili olarak ülke çapında oluşturulan denetim mekanizmalarında etkin yer almak.
- Ulusal ve uluslararası mevzuattan kaynaklanan haklar konusunda engelli kadın ve kız çocuklarında farkındalık yaratma çalışmaları ve insan hakları eğitimleri yapmak.
- Engelli kadın ve kız çocuklarının temel insan haklarına erişimini sağlayacak politikalar üretmek
- Ayrımcılığa uğrayan kişi ve gruplarla birlikte ayrımcılığa karşı politika geliştirmek, dayanışma içerisinde olmak.
- Yerelde yaşayan engelli kadın ve kız çocuklarına ulaşmak, yüz yüze, yerinde danışmanlık ve güçlendirme çalışmaları yapmak.
- Engelli kadın alanında çalışan örgütler ve engelli kadınlarla engelli kadın ağı kurmak ve ulusal ve uluslar arası ağlara dahil olmak.

A.2.4. İlke ve Değerler

1. **Feminist Bakış Açısı:** Örgütlenmesinde, feminist ilke, değer ve yöntemleri esas alır.
2. **Anti Hiyerarşik Örgütlenme:** Örgüt, kişiler arasında görev ve yetkilere dayanan alt- üst ilişki sınıflandırmasına karşı çıkar. Üstlenilen görev ve sahip olunan yetki kimseye ayrıcalık sağlamamakla birlikte, başlı başına bir temsil gücü de tanımaz.
3. **Şeffaflık ve Hesap Verebilirlik:** Hesap verebilirlik, karar alan ve uygulayanların yetkilerini kullanmalarından ve gerçekleştirilen faaliyetlerden sorumlu tutulabilmelerini sağlamaktadır. Bu sayede, örgüt içinde karar alma ve uygulama yetkilerini kullanan kişiler, kararlardan etkilenenlere hesap verebilecektir. Örgüt içinde hesap verebilirliğin etkin olarak işletilebilmesi, şeffaflığın sağlanmasını zorunlu kılmaktadır. **Şeffaflık** ise; bilgi aktarımı ile

birlikte katılım ve çoğulculuk ilkelerinin tam ve etkin olarak işleyebilmesinin ön koşuludur. Örgüt içinde, bilgiye sahip kişiler sorulmaya yer bırakmaksızın sistematik olarak bilgiyi paylaşmalıdır.

4. **Katılımcılık:** Katılım demokratik örgütlenme anlayışının dayanak noktalarından biridir. Bu doğrultuda, katılım ilkesinin özünde bulunan, düşünme ve ifade özgürlüğü; örgütün karar alma sürecinin sağlıklı yürümesini sağlamaktadır. Örgüt tarafından benimsenen, engelli kadın ve kız çocuklarının toplumsal yaşama ve karar alma süreçlerine tam ve etkin katılımının sağlanması, misyonu öncelikle örgüt içinde işlerlik kazanmaktadır. Bu sayede, politika oluşturma aşamasından, karar alma ve gerçekleştirme aşamasına kadar her süreçte katılımın sağlanması ile örgüt içindeki fikirlere ve beklentilere de vakıf olunacaktır.
5. **Çoğulculuk:** Demokratik anlayışın vazgeçilmez bir ön koşulu olarak kabul edilen çoğulculuk, örgüt yapılanmasını bireysellikten çıkarıp ortak çözümler noktasında bütün üyelere hitap ettiğinden, tarafımızca benimsenen önemli bir ilkedir. Örgüt tarafından kabul edilen bu ilke doğrultusunda, alınan kararlar, çoğunluğun tercih ve isteklerinden farklı olarak, çoğunluk yanında azınlıkta kalan fikirlere de değer veren bir sistem olduğundan; üyelerin yönetimde eşit söz hakkına sahip olmasını sağlamaktadır. Bütün bunların yanı sıra, demokratik bakış açısının bir yansıması olarak katılımın yüksek olması da çoğulculuk anlayışının bir sonucudur. Bu ilkeden hareketle, örgüt tarafından alınan kararların, bütün farklı düşünceleri kapsayacak çoğulcu bir anlayışla alınması esastır.

Örgüt içinde benimsenen ilke ve değerler, gerek örgütün sürdürülebilirliği gerekse de politika oluşturma ve uygulama süreçlerinin sağlıklı yürümesini sağlayan temel unsurlardır. Bu nedenle, yukarıda belirtilen örgütün temel ilkelerinin genişletilmesi 2014 yılının önemli hedeflerindedir.

A.3. ÖRGÜTLENME

Engelli kadın ve kız çocuklarının toplumsal yaşama tam ve etkin katılımının sağlanması için engelli kadınların örgütlenmelerini destekler.

Engelli kadınların örgütlenmesinin önündeki engelleri kadın olma ve engelli olma halinden kaynaklanan dezavantajlı durumun giderilmesi için çalışmalar yapar.

Engelli Kadınların Örgütlenmesi İçin:

Engelli kadınların haklarını öğrenebilmesi, dayanışmayla güçlenebilmesi ve özgürleşebilmesi için uygun koşulları oluşturmaya çalışır.

Engelli kadınların sorunlarını ifade edebilecekleri ve deneyimlerini paylaşacakları alanlar yaratır.

Engelli kadınların toplumsal cinsiyet, ayrımcılık, engellilik, gibi alanlarda donanım kazanmasını teşvik eder ve onları destekler.

Engelli kadınların özgüvenlerini güçlendirmek için çalışır.

Engelli kadınların toplumsal yaşama tam ve etkin katılımının gerçekleşmesi için hak mücadelesi ve feminist yöntemleri kullanır.

A.4. KAPASİTE GELİŞTİRME ve GÜÇLENME

Engelli kadın ve kız çocuklarının toplumsal yaşama tam ve etkin katılımının sağlanması, engelli kadınların sorunlarını görünür kılmak, engelli kadınların sorunlarını kadın hareketi, LGBTİ hareketi, insan hakları hareketi, sendikal hareket, meslek örgütlenmeleri ve karma engelli örgütlenmeleri içinde farkındalığı geliştirmek için çalışır.

Kendini, kadın hareketinin bir parçası olarak görür, karma örgütlerin toplumsal cinsiyet meselesinde farkındalık yaratması konusunda görev üstlenir.

A.4.1. Güçlenme

A.4.1.1 Kadın Örgütleri İle Güçlenme

Engelli kadınlar, kadın örgütleriyle hak temelli yaklaşım çerçevesinde dayanışmalı ve birlikte mücadele ağı örmelidir.

Genel-büyük etkinliklerle, eylem selliklerle bir arada durmaya çalışır.

Kadın örgütlerinin engelli farkındalığını geliştirmek için çalışır.

Engelli kadınların engellilik farkındalığına paralel olarak kadın kimliği farkındalığı yaratmak için çalışır.

Yürüttüğü yerel faaliyetler kapsamında, yerel kadın örgütleri ile engelli kadınlar arasında köprü kurmaya çalışır.

A.4.1.2. Kamuoyu ile Güçlenme

Toplumda engelli kadın ve kız çocuklarının yaşadığı ayrımcılık biçimlerini görünür kılar ve bu doğrultuda kamuoyu oluşturur.

Engelli kadınların yardıma muhtaç olduğu durumu ve hayırsever olarak yardım etme durumunu değiştirecek politika üretir.

Kamuoyundaki bilgi, tutum, davranış, algıları ölçer ve bunları değiştirmeye yönelik faaliyetler düzenler.

Kamuoyuna yönelik farkındalık artırıcı faaliyetlerde bulunur.

Kamuoyuna yönelik toplumsal cinsiyet ve engellilik alanında faaliyetlerde bulunan sivil toplum örgütleri ile işbirliği kurar ve geliştirir. Sosyal medyayı, bu hedef doğrultusunda etkin kullanır.

A.4.1.3. İnsan Hakları Örgütleri ile Güçlenme

Genel-büyük etkinliklerle, eylem selliklerle bir arada kalır.

Yerel örgütlenme ve faaliyetleriyle ilgili bilgiler paylaşır.

İnsan hakları örgütlerinin engelli farkındalığını geliştirmek için çalışır.

A.4.1.4. Kamuoyuna Yönelik Toplumsal Cinsiyet ve Engellilik Alanında Faaliyetlerde Bulunan Sendika ve Meslek Örgütleri ile Güçlenme

Genel-büyük etkinliklerle, eylem selliklerle bir arada durur.

Yerel örgütlenme ve faaliyetleriyle ilgili bilgiler paylaşır.

A.4.1.5. Karma Engelli Örgütler ile Güçlenme

Yerel örgütlenme ve faaliyetleriyle ilgili bilgiler paylaşır.

Yürüttüğü yerel faaliyetlerde karma engelli örgütlerde toplumsal cinsiyet farkındalığı ve engelli kadınların sorunlarına karşı duyarlılık kazanması için çalışır.

A.4.1.6. Kamuoyuna Yönelik Toplumsal Cinsiyet ve Engellilik Alanında Faaliyetlerde Bulunan Sivil Toplum Örgütleri ile Güçlenme

Yerel örgütlenme ve faaliyetleriyle ilgili bilgiler paylaşır.

A.4.1.7. Medya ile Güçlenme

Sosyal medyayı etkin kullanır.

Medya ile iletişim kurar ve geliştirir.

Engelli kadının görünürlüğüne olumsuz etkileyecek yayınlara karşı tavır alır.

A.5. İNSAN HAKLARI ve SAVUNUCULUK PROGRAMI

Engelli Kadın Derneği insan hakları ve savunuculuk programını; Savunuculuk, Katılım, İnsan Hakları İzleme, Raporlama ve İnsan Hakları Eğitimleri olarak dört çalışma alanı üzerinden yürütür.

A.5.1. Savunuculuk

Kamu politikaları oluşturulurken katılımcı yöntemlerin esas alınması için savunuculuk yapar.

Kamuoyuna yönelik toplumsal cinsiyet ve engellilik alanında faaliyetlerde bulunan sivil toplum örgütleri ile işbirliği yapar.

Engelli kadınların karar alma mekanizmalarında yer alması için savunuculuk faaliyetleri yapar.

Başka tematik alanlarda politika üreten hak temelli çalışan örgütlerle dayanışma halinde, birlikte hareket eder.

Toplumda engelli kadın ve kız çocuklarının yaşadığı ayrımcılık biçimlerine dair farkındalık yaratılması, fiziksel çevreye ve bilgiye erişiminin sağlanmasının önündeki engellerin kaldırılması için çalışır.

A.5.2. Katılım

Misyon: Engelli kadın ve kız çocuklarının karar alma süreçlerine katılımının sağlanması.

Engelli kadın ve kız çocuklarının toplumsal yaşama katılımı için bilgi, birikim ve becerilerin geliştirilmesi amacıyla çalışır.

A.5.3. İnsan Hakları İzleme ve Raporlama

Misyon: Engelli kadın ve kız çocuklarının uluslararası ve ulusal mevzuatta yer alan hak ve özgürlüklerden tam olarak faydalanması.

Yerelde yürüttüğü faaliyetler kapsamında, engelli kadınların kentin olanaklarından eşit bir şekilde faydalanabilmeleri için, sosyal hizmetleri başta olmak üzere farklı imkân ve olanaklara erişimine ilişkin engelleri araştırır, çözüm yolları bulur.

Mevcut ulusal ve uluslararası sözleşmelerde yer alan denetim mekanizmalarını işletir ve bu mekanizmalara katılır.

Birleşmiş Milletler, Avrupa İnsan Hakları Merkezi gibi mekanizmalara, hak ihlalleri için bireysel başvuruda bulunur.

Hak ihlallerini izler, raporlar.

Gölge rapor hazırlar, sunar, dâhil olur.

Mevcut denetim mekanizmalarına katılım için başvuruda bulunur, üye önerir.

Yerel ve merkezi yönetimleri, komisyonları izler, bilgi edinir, raporlar, sunar.

A.5.4. İnsan Hakları Eğitimi

Engelli kadınların haklarını öğrenebilmesi, dayanışmayla güçlenebilmesi ve özgürleşebilmesi için uygun koşulları oluşturmaya çalışır.

Örgüt içi eğitim ve uyum programı hazırlar.

Engelli kadın ve kız çocuklarında Toplumsal cinsiyet farkındalığının oluşturulması için çalışmalar yapar.

Engelli kadın ve kız çocukları için, toplumsal cinsiyet eğitim kiti hazırlar ve konu ile ilgili atölye çalışmaları yapar.

B. EYLEM PLANI

Engelli Kadın Derneği, engelli kadın ve kız çocuklarının her türlü ayrımcılıktan, sömürüden uzak, eşit ve özgür yaşama sahip olması için; 1.Örgütlenme 2. Kapasite Geliştirme ve Güçlenme 3. İnsan Hakları ve Savunuculuk Programı 4. İnsan Hakları Eğitimi konularında çalışmalarını yürütür.

B.1. Örgütlenme

2014, 2015 Yılları

- Engelli kadın ve kız çocukları için toplumsal cinsiyet, örgütlenme ve savunuculuk eğitim kiti hazırlamak, konu ile ilgili atölye çalışmaları yapmak.
- Örgüt içi eğitim ve oryantasyon programı hazırlamak, örgüt içi iletişim ağı oluşturmak.
- Derneğin kendi etkinlikleriyle birlikte öğrenme sürecini geliştirerek engelli kadın ve kız çocuklarının birbirlerini güçlendirmelerini sağlayabilecek, uğradığı hak ihlallerine yönelik destek mekanizmaları içeren, bu alanda politika ve bilgi üreten mekanizmaları oluşturarak çalışma alanları meydana getirmek için ağlar kurmak.
- Politika Belgeleri Oluşturmak: Diğer örgütlerle ilişkilendirme çalışma planını içeren sosyal hizmet, siyasete katılım, engelli kadınlar için erişim, akademi ile işbirliği konularında ayrı ayrı politika belgeleri oluşturmak.
- Engellilik ve toplumsal cinsiyet alanlarında çalışmak isteyen akademisyen, aktivist ve uzmanları desteklemek, örgütsel çalışmalara dâhil etmek.
- Kadınların, kendilerini ifade edebileceği, web sitesinden serbest kürsü gibi ortamlar yaratmak.
- Engelli Kadınlara, kendi yerellerinde yüz yüze, yerinde danışmanlık ve odak grup çalışmaları yapmak.
- Mardin, Çanakkale, Mersin'de engelli kadınlarla ve bu alanda çalışan sivil toplum örgütleriyle bir araya gelmek

2014, 2015, 2016, 2017 Yılları

- Engelli kadın ve kız çocuklarında, toplumsal cinsiyet, ayrımcılık farkındalığını oluşturmak
- Engelli kadın ve kız çocukları için; toplumsal cinsiyet, kadın, engelli, insan hakları örgütlenme, savunuculuk alanlarında hazırlanan eğitim kitlerini güncellemek.
- Engelli kadın ve kız çocuklarının, toplumsal yaşama katılımlarına dair yurt dışı deneyimlerini, kaynakları araştırmak; kaynakların tercüme edilmesini sağlamak ve yurtdışı deneyim paylaşımı için ortamlar yaratmak.
- Diğer örgütlenme modelleri ile deneyim paylaşımında bulunmak.
- Ankara başta olmak üzere diğer illere yayılacak, periyodik bir araya gelme toplantıları düzenlemek.

B.2. Kapasite Geliştirme ve Güçlenme

Engelli kadınlara destek verebilmeleri için sivil toplum ve demokratik kitle örgütlerini bilgilendirme ve güçlendirme faaliyetleri düzenlemek.

B.2.1. Kadın Örgütlerine Yönelik Faaliyetler

Engelli kadın örgütlenmesi ve kadın hareketiyle olan ilişkileri içermektedir.

2014, 2015 Yılları

- Dil atölyesi: Feminist literatür, ayrımcılık karşıtı; engellilik, ırk – etnik köken, din – inanç, cinsel yönelim gibi ortak bir dil geliştirmek, farkındalığı artırma) amacıyla hem engelli kadınlar hem de engelli kadınların dışında kalan guruplarla ortak çalışmalar yapar.
- İzleme ve raporlama eğitimleri almak ve düzenlemek.
- Eğitici Eğitimi düzenlemek

2014, 2015, 2016, 2017 Yılları

- Örgüt içi iletişim ve güçlenme faaliyetleri düzenlemek.
- Kadın örgütleriyle ortak toplantılar yapmak.
- Kadın alanında yapılan savunuculuk-izleme önceliklerinde yer almak ve engelli kadınların sorunlarını görünür kılmak için çalışmak.
- Kadın örgütlerinin fiziki alt yapılarının; merkezlerinin, web sitelerinin, broşürlerinin vb. engelli kadınların erişimine uygun hale getirmeleri konusunda kadın örgütlerini desteklemek

B.2.2. Kamuoyuna Yönelik Faaliyetler:

- Kamuoyuna yönelik farkındalık çalışmaları yapmak.
- Engellilik ve toplumsal cinsiyet alanında insan hakları temelli bir engellilik ve toplumsal cinsiyet rehberi hazırlamak

B.2.2.1 İnsan Hakları Örgütlerine Yönelik Faaliyetler

- İnsan Hakları alanında çalışan örgütlerle ilişki kurmak, geliştirmek ve işbirliğine dönüştürmek
- Kamuoyuna yönelik toplumsal cinsiyet ve engellilik alanında faaliyetlerde bulunan insan hakları örgütleriyle işbirliği yapmak ve geliştirmek
- İnsan hakları örgütlerinin engelli farkındalığını geliştirmek için çalışmalar yapmak.
- Kamuoyuna yönelik toplumsal cinsiyet ve engellilik alanında faaliyetlerde bulunan karma engelli örgütleriyle işbirliği yapmak ve geliştirmek
- Karma engelli örgütlerinin toplumsal cinsiyet farkındalığını geliştirmek için faaliyetlerde bulunmak.
- Engellilik alanında yapılan savunuculuk-izleme önceliklerinde yer almak ve engelli kadınların sorunlarını görünür kılmak
- İnsan hakları alanında yapılan savunuculuk-izleme önceliklerinde yer almak ve engelli kadınların sorunlarını görünür kılmak
- İnsan hakları örgütlerinin fiziki alt yapılarının; merkezlerinin, web sitelerinin, broşürlerinin vb. engelli kadınların erişimine uygun hale getirmeleri konusunda kadın örgütlerini desteklemek

B.2.2.2. Kamuoyuna Yönelik Toplumsal Cinsiyet ve Engellilik Alanında Faaliyetlerde Bulunan Sendikalar, Emek ve Meslek Örgütleri ile İşbirliği

- Kamuoyuna yönelik toplumsal cinsiyet ve engellilik alanında faaliyetlerde bulunan sendikalarla işbirliği yapmak ve geliştirmek
- Engelli kadınların engellilik farkındalığına paralel olarak sendika içinde örgütlenmelerini teşvik etmek.
- Sendikaların engelli farkındalığını geliştirmek amacıyla faaliyetlerde bulunmak.
- Sendikaların fiziki alt yapılarının; merkezlerinin, web sitelerinin, broşürlerinin vb. engelli kadınların erişimine uygun hale getirmeleri konusunda sendikaların kadın kollarını desteklemek
- Emek ve meslek örgütlerinin engelli farkındalığını geliştirmek için çalışmak.
- Çalışma hakkı alanında savunuculuk-izleme önceliklerinde yer almak ve engelli kadınların sorunlarını görünür kılmak

- Emek ve meslek örgütlerinin fiziki alt yapılarının; merkezlerinin, web sitelerinin, broşürlerinin vb. engelli kadınların erişimine uygun hale getirmeleri konusunda kadın meslek örgütlerini destekleme

B.2.2.3.Kamuoyuna Yönelik Toplumsal Cinsiyet ve Engellilik Alanında Faaliyetlerde Bulunan Sivil Toplum Örgütleriyle İşbirliği

- LGBTİ örgütlerinin engelli farkındalığını geliştirmek için çalışmak
- LGBTİ alanında yapılan savunuculuk-izleme önceliklerinde yer almak ve engelli kadınların sorunlarını görünür kılmak.
- LGBTİ örgütlerinin fiziki alt yapılarının; merkezlerinin, web sitelerinin, broşürlerinin vb. engelli kadınların erişimine uygun hale getirmeleri konusunda LGBTİ örgütlerini desteklemek

B.2.3. Medyaya Yönelik Faaliyetler:

- Engelli kadın derneğine ait erişilebilir web sitesi kurmak
- İzleme yapacak ve vaka paylaşacak kadınlarla buluşmak
- Kendi Medyamız; yayın çıkarma ve yaygınlaştırma, web sitemizde engelli kadınların kendilerini ifade edebilecekleri alanlar yaratmak
- Medya için engelli kadınlarla ilgili rehber hazırlamak
- Dil atölyeleri düzenlemek
- Sosyal medyayı etkin kullanmak
- Medya ile iletişim kurmak
- Medya ile işbirliği yapmak ve geliştirmek
- Medya çalışanlarına yönelik, engelli kadın farkındalığını oluşturacak ve geliştirecek çalışmalar düzenlemek.

B.3. İnsan Hakları ve Savunuculuk Programı

2014 Yılı

- Engelli kadınların yaşadıkları ayrımcılık biçimlerine ilişkin bilgilendirici broşür hazırlamak
- 2013 yılı, engelli kadına yönelik ayrımcılık ve şiddeti izlemek, rapor hazırlamak

2015, 2016, 2017 Yılları

- Kamu kurumlarına, engelli kadınların yaşadıkları ayrımcılık biçimlerine ilişkin; sunum, seminer gibi bilgilendirme çalışmaları düzenlemek
- Engellilik ve toplumsal cinsiyetin kesiştiği alanlarda politika üretmek
- CEDAW Gölge raporunun hazırlanması ve sunumu sürecinde etkin olmak

- Engelli Hakları Sözleşmesi Komitesine gölge rapor sunmak
- Rehabilitasyon Merkezlerini izlemek ve rapor hazırlamak
- Ek protokolü incelemek, tutum ve davranışları gözlemlemek, gerekirse savunuculu çalışması yapmak
- Sosyal hizmet, barınma, eğitim, sağlık, adalet mekanizmalarının engelli kadınların erişimine ilişkin bilgi edinmek, raporlamak
- Adli kurumların ve hizmetlerinin engelli kadınları için erişilebilir olmasının önündeki engellerin tespitini yapmak ve bu konudaki çözüm önerilerini ilgili kurumlara sunmak.
- Ceza ve tutukevlerinin erişilebilirliğini izlemek ve raporlamak
- Kadın sığınakları, ŞÖNİM ve danışma merkezlerinin engelli kadınların erişimine uygunluğuna dair durum tespitini yapmak ve bu konuda hazırlanacak raporu söz konusu kurumlara iletmek
- Sağlık kurumlarının ve sağlık hizmetlerinin, engelli kadınlar için erişilebilir olmasının önündeki engellerin tespitini yapmak ve bu konudaki çözüm önerilerini ilgili kurumlara sunmak.
- Yerel yönetimlerin kadınlara yönelik sunduğu hizmetlerin/hizmet sunulan merkezlerin engelli kadınlar için erişilebilir nitelikte olması yönünde tespitler yapmak ve önerilerde bulunmak.
- Eğitim kurumlarının ve eğitim hizmetlerinin, engelli kadın ve kız çocukları için erişilebilir olmasının önündeki engellerin tespitini yapmak ve bu konudaki çözüm önerilerini ilgili kurumlara sunmak.
- Engelli kadın ve kız çocuklarının barınma ve bakımlarının karşılandığı kamu, özel kurum ve kuruluşlarını ihmal ve istismarlara karşı izlemek, erişilebilirlik yönünden uygunluğunun raporlamak
- Kamu kurum ve kuruluşlarında görev yapan engelli kadınların sorunlarını tespit etmeye ve sorunların giderilmesine ilişkin çözüm önerileri üretmeye çalışmak
- Hükümlü engelli kadın ve kız çocuklarının sorunlarını tespit etmeye ve sorunların giderilmesine ilişkin çözüm önerileri üretmeye çalışmak
- Mülteci engelli kadın ve kız çocuklarının sorunlarını tespit etmeye ve sorunların giderilmesine ilişkin çözüm önerileri üretmeye çalışmak

B.3.1. Katılım

- Mevzuat taraması yapmak
- Yerel yönetimlerde stratejik planları, komisyon ve meclis kararlarını incelemek, gözlemlemek ve raporlamak
- Engelli kadın ve kız çocuklarının karar alma süreçlerine katılımının önünde engel oluşturan uygulama ve yasal düzenlemelerin kaldırılması, gereken yasal mevzuatın oluşturulmasına yönelik faaliyetlerde bulunmak.
- İzleme çalışmaları yapmak
- Farkındalık yaratan, bilgilendirme çalışmaları yapmak.
- Engellilik ve toplumsal cinsiyet alanında çalışmak isteyen akademisyen, aktivist ve uzmanları desteklemek ve örgütsel çalışmalara dâhil etmek.
- Engelli Kadınlara, kendi yerellerinde yüz yüze, yerinde danışmanlık ve odak grup çalışmaları yapmak.

B.3.2. İnsan Hakları Eğitimi

- İnsan hakları izleme ve raporlama eğitimlerine katılmak.
- Ulusal ve uluslararası mevzuattan kaynaklanan haklar konusunda, engelli kadın ve kız çocuklarında farkındalık yaratmak için eğitim çalışmaları yürütmek.
- Engelli kadın ve kız çocuklarında Toplumsal cinsiyet farkındalığını oluşturmak, geliştirmek.
- Engelli kadın ve kız çocukları için, toplumsal cinsiyet eğitim kiti hazırlamak ve konu ile ilgili atölye çalışmaları yapmak.
- Engellilik ve toplumsal cinsiyet alanında çalışan uzman ve akademisyenlerden oluşan bir ağ kurmak
- Engellilik ve toplumsal cinsiyet ayrımı üzerine bilgilendirici broşür hazırlamak
- İnsan hakları eğitimleri için hedef kitle olarak; kadın örgütleri, kamu ve üniversitelerin ilgili birimleri, sendikalar, emek ve meslek örgütleri, insan hakları örgütleri, karma engelli örgütler, LGBTİ örgütler, eğitim alanında çalışan uzman öğretmenler, sağlık alanında çalışan uzmanlar, sosyal hizmet uzmanları, adli mekanizmalarda görev alanlar tercih eder.
- İnternet üzerinden bilgilendirme çalışmaları yapmak.